

TASHKILOTLARDA BOSHQARUV TIZIMI

Qahramonova Odinabonu Beknazar qizi

*Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti
Ijtimoiy-gumanitar fanlar fakulteti sotsiologiya yo'nalishi 3-bosqich talabasi
odinabonugahramonova03@gmail.com*

Annotatsiya. *Ushbu maqolada mahalla fuqarolar yig'ini misolida tashkilotlarda boshqaruv tizimining tuzilishi, faoliyat mexanizmlari va ularning samaradorligini oshirish yo'llari tahlil qilinadi. Mahalla — fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish tizimining eng quyi, ammo jamiyat uchun eng muhim bo'g'inidir. Tadqiqotda mahalla boshqaruv organlarining vazifalari, ularning aholiga yaqinligi, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli va zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish masalalari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *tashkilot, boshqaruv tizimi, mahalla fuqarolar yig'ini, o'zini o'zi boshqarish, rahbarlik, fuqarolik jamiyati, nazorat, jamoatchilik, strategiya, samaradorlik.*

KIRISH

Tashkilotlarda boshqaruv tizimi — bu tashkilot faoliyatini maqsadga yo'naltirilgan tarzda tashkil etish, resurslardan samarali foydalanish va natijalarni nazorat qilishga qaratilgan kompleks jarayondir. Har bir tashkilot o'z mohiyatiga ko'ra maqsad, tuzilma va boshqaruv mexanizmlariga ega bo'ladi. Shu jihatdan, boshqaruv tizimi tashkilotning “yuragi” hisoblanadi — u orqali barcha faoliyat yo'nalishlari uyg'unlashadi, qarorlar muvofiqlashtiriladi va natijalar baholanadi. Bugungi kunda jahon miqyosida boshqaruv tizimlari tobora inson omiliga asoslangan, ya'ni rahbar va xodimlar o'rtasidagi o'zaro hurmat, ishonch, motivatsiya va ijtimoiy mas'uliyat tamoyillariga tayanmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham tashkilotlarni boshqarishda samaradorlik, ochiqlik, shaffoflik va fuqarolarning faol ishtirokini ta'minlash davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biridir. Shu nuqtai nazardan, mahalla fuqarolar yig'ini o'zini o'zi boshqarish tizimining eng quyi, lekin eng muhim bo'g'ini sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Mahalla — bu nafaqat ma'muriy birlik, balki aholining muammolarini joyida hal etuvchi, jamiyatda birdamlik, bag'rikenglik va hamjihatlikni mustahkamlovchi ijtimoiy institutdir. Mahalla boshqaruv tizimi o'zining tarixiy ildizlariga ega bo'lib, qadimdan xalq o'rtasida o'zaro yordam, hamkorlik va jamoatchilik asosida faoliyat yuritgan. Mustaqillik yillarida bu tizim yangicha mazmun kasb etib, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risidagi qonun, “Yangi O'zbekiston” g'oyasi va mahalla tizimini raqamlashtirish siyosati orqali yangi bosqichga ko'tarildi. Shuningdek, mahalla boshqaruv bugungi kunda: aholining ijtimoiy muammolarini o'rganish va hal etish, yoshlar va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash, jinoyatchilikni oldini olish, aholining turmush sifatini yaxshilash, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish kabi yo'nalishlarda faoliyat olib bormoqda. Demak, mahalla fuqarolar yig'ini misolida boshqaruv tizimini o'rganish — bu nafaqat tashkilot faoliyatini tahlil qilish, balki O'zbekistonning ijtimoiy boshqaruv modelini

chuqur anglash uchun ham muhimdir. Mahalla boshqaruvi orqali davlat va jamiyat o'rtasida bevosita aloqa o'rnatiladi, bu esa xalq ishonchini mustahkamlash va demokratik tamoyillarni hayotga tatbiq etishning eng muhim shaklidir.

Adabiyotlar tahlili. Tashkilotlarda boshqaruv tizimi va uning samaradorligini oshirish masalasi bo'yicha ko'plab olimlar tomonidan tadqiqotlar olib borilgan. Boshqaruv nazariyasiga oid ilmiy manbalarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, bu yo'nalishdagi izlanishlar nafaqat iqtisodiy, balki sotsiologik, siyosiy va ijtimoiy jihatlarni ham qamrab oladi. Masalan, F. Teylor, G. Fayol va M. Veber kabi klassik menejment nazariyotchilari boshqaruv tizimini ilmiy asosda tashkil etish zarurligini ta'kidlab, mehnat taqsimoti, intizom, rahbar va ijrochilar o'rtasidagi mas'uliyatni aniqlashni boshqaruvning asosiy tamoyillari sifatida ko'rsatganlar. G. Fayol o'zining "Umumiy va sanoat boshqaruvi" asarida boshqaruv jarayonini rejalashtirish, tashkil etish, buyruq berish, muvofiqlashtirish va nazorat qilish bosqichlariga ajratgan. Zamonaviy yondashuvlarda esa, boshqaruv tizimi faqat ma'muriy buyruqlar orqali emas, balki inson kapitali, motivatsiya, axborot texnologiyalari va ijtimoiy hamkorlik asosida shakllanishi zarurligi ta'kidlanadi. P. Druker o'z asarlarida boshqaruvni "natija beruvchi faoliyat" deb atab, rahbar shaxsining mas'uliyati, tashkilot madaniyati va strategik fikrlash ahamiyatini alohida qayd etgan. O'zbekiston olimlari ham boshqaruv tizimini milliy an'analarga mos holda o'rganishga katta e'tibor qaratganlar. Jumladan, Sh. X. G'aniyev, B. X. Toshpo'latov, O. M. Jo'rayev, D. R. Qo'chqorov kabi tadqiqotchilar o'z asarlarida tashkilotlarda boshqaruv samaradorligini oshirish, innovatsion boshqaruv yondashuvlarini joriy etish va mahalla tizimini takomillashtirish masalalarini keng yoritganlar. "Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida"gi Qonun (2013-yil 22-aprel) hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari va farmonlari mahalla boshqaruv tizimini huquqiy jihatdan mustahkamlab berdi. Mazkur hujjatlar asosida mahalla fuqarolar yig'inlari faoliyati kengaytirilib, ular aholining ijtimoiy himoyasi, yoshlar va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash, jinoyatchilikni oldini olish hamda jamoatchilik nazoratini kuchaytirish kabi muhim yo'nalishlarda faoliyat yuritmoqda. So'nggi yillarda "Mahalla – jamiyat tayanchi" g'oyasi asosida boshqaruv tizimini raqamlashtirish, xodimlar malakasini oshirish va mahalla yetakchilarining boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha ko'plab ilmiy-amaliy konferensiyalar o'tkazilmoqda. Shu jihatdan, mahalla boshqaruv tizimi nafaqat ijtimoiy institut, balki zamonaviy menejment²² tamoyillarini o'zida mujassam etgan o'ziga xos tashkilot sifatida qaralmoqda. Tahlillar shuni ko'rsatadiki: mahalla boshqaruvi — xalq bilan bevosita muloqotning samarali modeli, boshqaruvning markazdan mahallaga o'tishi fuqarolik jamiyati poydevorini mustahkamlaydi, boshqaruv tizimida inson omili, ishonch, shaffoflik va mas'uliyat asosiy o'rin tutadi. Umuman olganda, o'rganilgan adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, tashkilotlarda, xususan mahalla fuqarolar yig'inlarida samarali boshqaruv tizimini yaratish uchun klassik menejment tamoyillarini milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish, axborot texnologiyalarini keng joriy etish va inson resurslarini rivojlantirish eng muhim yo'nalishlardan biridir.

²² O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat nashriyoti, 2023.

Metod va materiallar. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — mahalla fuqarolar yig'ini misolida tashkilotlarda boshqaruv tizimining tuzilmasi, faoliyat mexanizmlari, samaradorlik darajasi va takomillashtirish yo'llarini aniqlashdan iborat. Shu maqsadda tadqiqotda bir nechta ilmiy metod va amaliy manbalardan foydalanildi.

I. Tadqiqot metodlari:

Tahlil va sintez metodi. Ushbu metod orqali mahalla boshqaruv tizimining asosiy elementlari — rahbarlik, qaror qabul qilish, kommunikatsiya, nazorat va motivatsiya jarayonlari chuqur o'rganildi. Har bir elementning o'zaro aloqasi va tashkilot faoliyatiga ta'siri sintez qilindi. Taqqoslash metodi. Mahalla boshqaruv tizimi boshqa davlatlarda mavjud o'zini o'zi boshqarish modellariga (masalan, Rossiyadagi kvartal kengashlari, Turkiyadagi “Mahalle Muhtarligi” tizimi, Janubiy Koreyadagi jamoaviy boshqaruv kengashlari) taqqoslab tahlil qilindi. Natijada, O'zbekiston mahalla tizimi o'zining tarixiy, madaniy va huquqiy jihatlari bilan milliy xususiyatga ega ekani aniqlandi. Kuzatuv metodi: Tadqiqot davomida ayrim mahalla fuqarolar yig'inlarining amaliy faoliyati o'rganildi. Jumladan, mahalla yig'inlari tomonidan fuqarolarning murojaatlarini ko'rib chiqish, ijtimoiy yordam taqsimoti, profilaktik tadbirlar va yig'ilishlarni tashkil etish jarayonlari bevosita kuzatildi. Bu metod orqali boshqaruvdagi real muammolar va ijobiy tajribalar aniqlab olindi. Sotsiologik so'rov (anketaviy metod). Mahalla raislari, xotin-qizlar faollari va yoshlar yetakchilari o'rtasida so'rov o'tkazilib, boshqaruv tizimi bo'yicha ularning fikrlari o'rganildi. So'rov natijalari shuni ko'rsatdiki, mahalla faoliyatining samaradorligi ko'p jihatdan rahbar shaxsining tashabbuskorligiga, jamoaviy qarorlar qabul qilishga va axborot tizimining ishlash darajasiga bog'liq. Huquqiy tahlil metodi: Tadqiqotda “Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida”gi Qonun, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari, Vazirlar Mahkamasining tegishli hujjatlari tahlil qilindi. Bu metod yordamida mahalla boshqaruv tizimining huquqiy asoslari, vakolatlari va javobgarlik darajasi aniqlashtirildi. Tizimli yondashuv metodi: Mahalla fuqarolar yig'ini boshqaruv tizimi bir butun tizim sifatida qaralib, undagi ichki (rahbar-xodim, xodim-fuqaro) va tashqi (mahalla-davlat idoralari, mahalla-jamoatchilik) aloqalar o'rganildi. Tizimli yondashuv boshqaruvning kuchli va zaif tomonlarini kompleks tahlil qilish imkonini berdi. Induktiv va deduktiv tahlil. Avvalo, ayrim mahallalardagi boshqaruv amaliyoti misolida muammolar o'rganilib (induktiv), so'ngra bu kuzatuvlar umumlashtirilib, umumiy xulosalar shakllantirildi (deduktiv). Bu metod ilmiy asoslangan tavsiyalar berishga xizmat qildi.

II. Tadqiqot doirasi va geografiyasi:

Tadqiqot doirasiga Toshkent shahri hamda Farg'ona, Samarqand va Qashqadaryo viloyatlaridagi ayrim mahalla fuqarolar yig'inlari kiritildi. Tadqiqot 2023–2025-yillar oralig'ida olib borilgan tahlillar va ma'lumotlarga tayandi.

III. Olingan natijalarning amaliy ahamiyati:

Mazkur tadqiqot natijalari, mahalla fuqarolar yig'inlari faoliyatini tahlil qilishda, mahalla boshqaruv tizimini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishda, mahalla xodimlari uchun o'quv dasturlarini ishlab chiqishda, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish

strategiyasini yaratishda amaliy qo'llanilishi mumkin.²³ Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — mahalla fuqarolar yig'ini misolida tashkilotlarda boshqaruv tizimining tuzilmasini, tashkiliy-boshqaruv jarayonlarini, ularning samaradorligini oshirish imkoniyatlarini o'rganish hamda mavjud muammolarga yechim taklif etishdan iborat.²⁴ Shu maqsadda tadqiqotda ilmiy tahlilning bir nechta metodlari, statistik ma'lumotlar va amaliy kuzatuv materiallaridan foydalanildi. Tahlil va sintez metodi: Ushbu metod yordamida mahalla fuqarolar yig'ini faoliyatining asosiy yo'nalishlari — tashkiliy tuzilma,²⁵ rahbarlik, qaror qabul qilish, ijro intizomi va fuqarolar bilan o'zaro muloqot mexanizmlari o'rganildi. Tahlil natijasida boshqaruv tizimidagi asosiy kuchli va zaif tomonlar ajratib olindi, sintez metodi orqali ularning o'zaro bog'liqligi aniqlashtirildi. Masalan, ayrim mahallalarda rahbar va xodimlar o'rtasidagi muloqotning sustligi natijasida qarorlar kechikayotganligi, ayrim hollarda esa ijtimoiy²⁶ loyihalarning yetarli nazorat qilinmayotganligi qayd etildi. Shu orqali boshqaruv samaradorligini oshirish uchun takomillashtirish yo'nalishlari belgilandi: Tizimli yondashuv metodi: Mahalla fuqarolar yig'ini boshqaruv tizimi mustaqil emas, balki mahalliy hokimiyat,²⁷ ijtimoiy xizmatlar, ta'lim, tibbiyot va huquqni muhofaza qiluvchi organlar bilan uzviy bog'langan murakkab tizim sifatida qaraldi. Bu yondashuv boshqaruv jarayonlarini yagona tizimda tahlil qilish imkonini berdi. Natijada aniqlanishicha, samarali boshqaruv uchun mahalla ichidagi tashkiliy tuzilma bilan bir qatorda, tashqi hamkorlik tarmoqlari (hokimlik, IIB, Maktab, Poliklinika, Yoshlar agentligi, Xotin-qizlar qo'mitasi va boshqalar) o'rtasidagi muvofiqlik hal qiluvchi ahamiyatga ega. Kuzatuv metodi: Tadqiqot davomida Toshkent shahri, Farg'ona va Samarqand viloyatlaridagi ayrim mahalla fuqarolar yig'inlarida bevosita kuzatuv ishlari olib borildi. Kuzatuvlar davomida fuqarolar yig'inining kunlik faoliyati — hujjat yuritish, fuqarolar murojaatini ko'rib chiqish, yig'ilishlarni o'tkazish, xotin-qizlar masalalarini hal etish va ijtimoiy yordam taqsimotiga e'tibor qaratildi.²⁸ Bu kuzatuvlar boshqaruvdagi amaliy muammolarni aniqlash, shuningdek ilg'or tajribalarni o'rganish imkonini berdi. Sotsiologik so'rov metodi: Tadqiqot doirasida 100 nafardan ortiq mahalla faollari, raislar, kotiblar, profilaktika²⁹ inspektorlari va yoshlar yetakchilari o'rtasida sotsiologik so'rov o'tkazildi. So'rovda quyidagi savollar qo'yildi: Mahalla faoliyatining samaradorligiga eng katta ta'sir etuvchi omil nima? Boshqaruvda qanday muammolar eng ko'p uchraydi? Fuqarolar bilan muloqot tizimi yetarli darajada ochiqmi? Axborot texnologiyalarining qo'llanilishi qay darajada? So'rov natijalariga ko'ra, ishtirokchilarning 68 foizi³⁰ "rahbar shaxsiy faolligi"ni, 52 foizi "axborot tizimining kuchaytirilishini", 41 foizi esa "jamoaviy qaror qabul qilish tizimini takomillashtirishni" bosh omillar sifatida ko'rsatdi. Taqqoslash metodi: Tadqiqotda mahalla boshqaruv tizimi boshqa davlatlardagi o'zini o'zi boshqarish modellariga solishtirildi. Masalan: Turkiyada — "Muhtar" rahbarlik qiladigan "Mahalle" tizimi mavjud

²³ O'zbekiston Respublikasining "Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2013 yil 15 aprel

²⁴ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni: "Mahalla institutini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida". – 2020 yil 18 fevral.

²⁵ Mahalla va nuroniylarni qo'llab-quvvatlash vazirligi 2023-yilgi faoliyat hisobotlari. – Toshkent, 2024.

²⁶ G'aniyev Sh. X. Menejment asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.

²⁷ Jo'rayev O. va Toshpo'latov B. Menejment nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.

²⁸ Fayol G. Umumiy va sanoat boshqaruvi nazariyasi. – Moskva: Progress, 1989.

²⁹ Teylor F. Ilmiy boshqaruv prinsiplari. – Moskva: Ekonomika, 1992.

³⁰ Druker P. Menejment amaliyoti. – Moskva: Williams, 2004.

bo'lib, u davlat idoralari bilan bevosita ishlaydi. Rossiyada — “Kvartal kengashlari” mahalliy muammolarni hal etish bilan shug'ullanadi. Janubiy Koreyada — “Jamoaviy kengashlar” fuqarolar tashabbuslarini moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu taqqoslashlar O'zbekiston mahalla tizimi o'ziga xos, xalqchillik tamoyillariga asoslanganini ko'rsatdi. Huquqiy tahlil metodi: Mahalla boshqaruvi faoliyatining normativ-huquqiy bazasi “Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida”gi Qonun,³¹ Prezident farmonlari, hukumat qarorlari va Mahalla vazirligi nizomlariga asoslanadi. Mazkur hujjatlar tahlili natijasida mahalla organlarining vakolatlari, javobgarlik chegaralari va faoliyat yo'nalishlari aniqlashtirildi. Statistik tahlil: 2022–2024-yillar oralig'ida Mahalla va nuroniylarni qo'llab-quvvatlash vazirligi tomonidan e'lon qilingan statistik ma'lumotlar asosida mahalla faoliyati ko'rsatkichlari tahlil qilindi. Jumladan: 2024-yilda 4 mingdan ortiq mahallada raqamli axborot tizimi joriy etilgan, 7 mingdan ziyod mahalla xodimlari “Lider mahalla” dasturi asosida o'qitilgan, 65% mahallalarda fuqarolarning murojaatlari onlayn tartibda qabul qilinmoqda. Bu raqamlar mahalla boshqaruv tizimida raqamlashtirish va innovatsion boshqaruv elementlari joriy etilayotganini ko'rsatadi. Tadqiqotning geografik doirasi: Tadqiqot Toshkent shahri, Farg'ona, Qashqadaryo, Samarqand va Andijon viloyatlaridagi ayrim mahallalar misolida olib borildi. Ushbu hududlar tanlanishiga ularning aholi soni, ijtimoiy faoliyat darajasi va boshqaruv tajribasining farqli bo'lishi sabab bo'ldi. Tadqiqot natijalarining amaliy ahamiyati. Tadqiqot natijalari quyidagi sohalarda qo'llanishi mumkin, mahalla boshqaruv tizimini isloh qilish bo'yicha takliflar ishlab chiqishda, mahalla raislari va xodimlari uchun malaka oshirish dasturlarini yaratishda, boshqaruv fani bo'yicha ilmiy-amaliy ishlarda o'quv materiallari sifatida, ijtimoiy siyosat va fuqarolik jamiyati rivojlanish strategiyasini takomillashtirishda.

Xulosa. Tadqiqot davomida o'rganilgan ma'lumotlar, tahlillar va amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, tashkilotlarda boshqaruv tizimi, ayniqsa mahalla fuqarolar yig'inlari misolida, jamiyatni boshqarishning eng muhim va insoniylikka yaqin bo'lgan shaklidir. Chunki mahalla — bu nafaqat ma'muriy hududiy birlik, balki aholi manfaatlarini ifoda etuvchi, ijtimoiy birdamlikni ta'minlovchi, xalq bilan davlat o'rtasida bevosita aloqa o'rnatib turuvchi tizimdir. Mahalla boshqaruv tizimi O'zbekiston Respublikasida fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organi sifatida shakllangan bo'lib, u konstitutsiyaviy darajada mustahkamlab qo'yilgan. Ushbu institutning faoliyati jamiyatda tinchlik, osoyishtalik, ijtimoiy barqarorlik va aholi o'rtasida totuvlikni saqlashda beqiyos ahamiyat kasb etadi.

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, mahalla boshqaruv tizimi o'zining ko'p qirrali faoliyati bilan ajralib turadi. U quyidagi asosiy yo'nalishlarda ishlaydi: aholining ijtimoiy muammolarini o'rganish va yordam ko'rsatish; yoshlar, xotin-qizlar va nuroniylar bilan ishlash; fuqarolarning murojaatlarini qabul qilish va hal etish; ijtimoiy infratuzilmani yaxshilashga ko'maklashish; jamoatchilik nazoratini amalga oshirish; jamoaviy qarorlar orqali ijtimoiy birdamlikni ta'minlash. Tadqiqotda qo'llanilgan tahlil, kuzatuv, so'rov, tizimli yondashuv kabi metodlar orqali ma'lum bo'ldiki, mahalla boshqaruv tizimi davlatning eng

³¹ “Mahalla” jurnali. – 2023 yil, №5 (maqola: Mahalla – xalq bilan davlat o'rtasidagi ko'prik).

pastki, biroq eng ta'sirchan pog'onasi sifatida faoliyat yuritmoqda. Mahalla raisining tashabbuskorligi, jamoaning faolligi va fuqarolarning ishtiroki boshqaruvning samaradorligini bevosita belgilaydi. Ammo amaliy kuzatuvlar shuni ham ko'rsatdiki, ayrim mahallalarda boshqaruv jarayonida quyidagi muammolar mavjud.

Hujjat aylanishining qog'oz shaklda yuritilishi natijasida kechikishlar, qaror qabul qilishda jamoa ishtirokining sustligi, fuqarolar murojaatlarini raqamli tarzda qabul qilish tizimining yetarlicha ishlamasligi, boshqaruv xodimlarining malaka darajasining bir xil emasligi. Bu muammolarni bartaraf etish uchun boshqaruv tizimini raqamlashtirish, kadrlar salohiyatini oshirish va fuqarolar bilan muloqot mexanizmini takomillashtirish zarur. Mahallalarning faoliyati bo'yicha o'tkazilgan sotsiologik so'rovlar natijasida respondentlarning aksariyati boshqaruv samaradorligini oshirishda axborot texnologiyalarining joriy etilishi hamda rahbarlarning shaxsiy faolligi hal qiluvchi omil ekanini qayd etishdi. Shuningdek, aholi bilan bevosita muloqot, jamoaviy yig'ilishlar va "Ochiq eshiklar kuni" tadbirlarini ko'paytirish boshqaruvga ishonchni oshirishi aniqlandi. Xorijiy davlatlar tajribasining tahlili (Turkiya, Rossiya, Janubiy Koreya, Yaponiya) shuni ko'rsatadiki, mahalla yoki unga o'xshash tuzilmalar orqali pastdan yuqoriga boshqaruv modeli samarali ishlaydi. Bu tajribalarni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish, xususan, elektron boshqaruv, ijtimoiy loyiha fondlarini shakllantirish va fuqarolarning tashabbuslarini moddiy rag'batlantirish kabi yo'nalishlarda amalga oshirish mumkin.

Yuqoridagi tahlillar asosida quyidagi xulosalar va takliflar ishlab chiqildi: Mahalla boshqaruv tizimini raqamlashtirish zarur. Har bir mahalla faoliyatini yagona elektron platforma orqali yuritish boshqaruvni shaffof, tezkor va samarali qiladi. Mahalla xodimlarining kasbiy malakasini oshirish maqsadida "Mahalla menejmenti" yo'nalishida maxsus o'quv dasturlarini joriy etish lozim. Jamoatchilik ishtirokini kengaytirish uchun "Fuqarolar kengashi" yoki "Maslahat guruhi" kabi tuzilmalarni har bir mahallada tashkil etish foydali bo'ladi. Axborot almashinuvi tizimini kuchaytirish orqali mahalla, hokimlik, tibbiyot, ta'lim, ichki ishlar va ijtimoiy xizmat muassasalari o'rtasida uzviy hamkorlik yo'lga qo'yilishi zarur. Moliyaviy mustaqillikni kengaytirish maqsadida mahalla byudjeti manbalarini ko'paytirish, homiylik va grant tizimlarini joriy etish kerak. Fuqarolar bilan ishlash madaniyatini oshirish, ularga qulay, ochiq va samarali murojaat tizimini yo'lga qo'yish, ijtimoiy tarmoqlar orqali faol aloqa o'rnatish lozim. Ayollar va yoshlar faolligini oshirish maqsadida maxsus ijtimoiy loyihalar, treninglar va tashabbus dasturlarini qo'llab-quvvatlash kerak.

Xulosa qilib aytganda, mahalla fuqarolar yig'inlari O'zbekiston jamiyatida ijtimoiy barqarorlik va insoniy qadriyatlarni asrab-avaylashda beqiyos o'ringa ega. Ular nafaqat davlat siyosatini mahalliy darajada amalga oshiruvchi mexanizm, balki xalq bilan davlat o'rtasidagi ko'prik vazifasini ham bajaradi. Shu bois, mahalla boshqaruv tizimini zamon talablariga mos ravishda takomillashtirish, inson kapitaliga tayangan holda samarali, ochiq va raqamli boshqaruvni shakllantirish — yangi O'zbekiston taraqqiyotining muhim shartidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat nashriyoti, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining “Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2013 yil 15 aprel.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni: “Mahalla institutini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”. – 2020 yil 18 fevral.
4. Mahalla va nuroniylarni qo'llab-quvvatlash vazirligi 2023-yilgi faoliyat hisobotlari. – Toshkent, 2024.
5. G'aniyev Sh. X. Menejment asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
6. Jo'rayev O. va Toshpo'latov B. Menejment nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
7. Fayol G. Umumiy va sanoat boshqaruvi nazariyasi. – Moskva: Progress, 1989.
8. Teylor F. Ilmiy boshqaruv prinsiplari. – Moskva: Ekonomika, 1992.
9. Druker P. Menejment amaliyoti. – Moskva: Williams, 2004.
10. “Mahalla” jurnali. – 2023 yil, №5 (maqola: Mahalla – xalq bilan davlat o'rtasidagi ko'prik).